

O DVIJE STUDIJE I KATALOGU NEBESKA ROŽA I ČLOVEČKI KIP

Jozefina Dautbegović

Muzejski dokumentacijski centar

Zagreb

U z izložbu posvećenoj 600. obljetnici dolaska pavlina u Lepoglavu Turistička zajednica grada Lepoglave u suradnji s Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti Zavoda za znanstveni rad u Varaždinu objavila je u zanimljivom katalogu dvije studije. Prva studija nosi naslov *Nebeska roža i človečki kip - slikarske vrste 17. i 18. stoljeća u pavlinskoj umjetnosti*, autorice Sanje Cvetnić, a druga *Zdrava, morska zvezda (Ave maris stella)*

- prilog za poznavanje portretne vrste u pavlinskom slikarstvu Istre, autorice Višnje Bralić. Predgovor ovom katalogu napisao je akademik Andre Mohorovičić.

U studiji o umjetnosti pavlina Sanja Cvetnić razmatra njihovu bogatu glazbenu i jezičnu baštinu koju upotpunjuje i slikarska djelatnost čiji je utjecaj bio širi od sjeverozapadnog područja u Hrvatskoj jer je *Pavlinski redovničko- svećenički priručnik* prisutan u dnevnom životu braće u svim pavlinskim samostanima u Hrvatskoj. Autorica Sanja Cvetnić analizira motive u pavlinskom slikarstvu od 17. stoljeća, pojavu ruže, košara s cvijećem, čiji se korijeni u europskom slikarstvu nalaze u tradiciji kasnog srednjeg vijeka sa simbolikom cvijeća od Bogorodičina djevičanstva (ljiljan) do cvijeća kao simbola duhovnog ili fizičkog ozdravljenja, jer je cvijeće iz samostanskih vrtova korišteno i za medicinske potrebe, o čemu svjedoče i prve ljekarne u Hrvatskoj koje su ustanovili pavlini.

Motiv mrtve prirode s cvijećem korišten je u oslikavanju stropa i sakristijskih ormara, a ponavljanje motiva s cvijećem izravna je

veza i sa glazbenom tradicijom kršćanstva. Cvjetni su motivi, tj. motiv ruže česti i u pavlinskoj *Pjesmarici*: "Vert je nemu najdraži i najlepša ruža / od grehov očišćena človečanska duša." Postoji i još jedna poruka koju cvijeće prenosi - prolaznost: "Denes je človek lep mladehen / sutra bu nasmert betežen..." Drugi motiv koji zaokuplja autoricu studije jest "človečki kip" u pavlinskom slikarstvu.

Portretna vrsta kao jedna od dominantni europskog slikarstva 17. i 18. stoljeća nalazi svoje odjeke i u samostanskim galerijama portreta. Autorica navodi različitost slikarskih vrsta i tema pavlinskih majstora. Jedna od njih je slikanje po slikarskim uzorima pristiglim u samostanske radionice na grafičkim listovima. Sanja Cvetnić ističe da je na pavlinske autore najveći utjecaj imao Peter Paul Rubens. Zamjetan je njegov veliki utjecaj na Ivana Rangera, ali i mnoge druge anonimne pavlinske autora bez kojih bi, kako u ovoj studiji kaže, hrvatska povijest

umjetnosti bila puno "tanja i manja za nekoliko važnih poglavlja."

U tekstu *Zdrava, morska zvezda (Ave maris stella)* - prilog poznavanju portretne vrste u pavlinskom slikarstvu Istre, autorica druge studije, Višnja Bralić ističe da se pregledom sakralnog slikarstva 18. stoljeća na području Istre povećao opus slika koje se mogu povezati s produkcijom pavlinskih radionica u samostanima Istarsko-vinodolske provincije. Ključna točka u istraživanju pavlinske djelatnosti u priobalnim krajevima vezana je uz samostanski kompleks Sv. Petra u Šumi koji je sa svojim umjetničkim radionicama, bibliotekom i školom bio jedan od rijetkih centara učenosti u Istri 18. stoljeća.

Veza nekih autora, na primjer, Leopolda Kecheisena s pavlinskim slikarstvom

Ivan Ranger i radionica (pripisano): Detalj vratnica sakristijskog ormara u kapeli sv. Jurja u Purgu Lepoglavskoj

kontinentalne Hrvatske očituje se u gotovo pučkoj interpretaciji religioznih tema. Autorica pronalazi vezu i u korištenju grafičkih predložaka različite provenijencije i razdoblja.

Višnja Bralić navodi da galerija portreta u samostanu Sv. Petra u Šumi, spominjana u historiografskoj literaturi više ne postoji. Pronađena su samo tri portretna djela L. Kesheisena, Portret Gaspara Negria, koji se čuva u Dijecezanske muzeju u

Leopold Kecheisen: Portret Martina Borkovića, detalj, Strossmayerova galerija starih majstora HAZU, Zagreb

Poreču, Portret Martina Borkovića u Strossmayerovoj galeriji starih majstora - HAZU, i Portret Šimuna Bratulića u Hrvatskome povjesnome muzeju, a ostale su vjerojatno završile u privatnim zbirkama.

Kako kaže jedna od autorica, izložba je bila nadahnuta *Pavlinskim zbornikom 1644.*, koji je izišao u dva sveska. Prvi svezak je faksimil rukopisnog izvornika, a u drugom je transkripcija rukopisa i komentari priređivača.

Što se tiče same izložbe treba napomenuti da su autorice ovih studija istovremeno i autorice izložbe organizirane uz svečanost obilježavanja 600. obljetnice dolaska pavlina u Lepoglavu. Izložba je bila postavljena u novootvorenoj galeriji "Ivan Ranger", u obnovljenom krilu bivšega Pavlinskog samostana, u Lepoglavi. Tako je grad Lepoglava ali i hrvatska muzejsko-galerijska mreža dobila još jedan izložbeni prostor. Dok se ne steknu uvjeti za stalni postav u obnovljenom prostoru, u kojem je prije bila pavlinska blagavaonica, pa onda zatvorska kino-dvorana, održavat će se povremene tematske izložbe. Na kraju je potrebno reći da je katalog koji je pratio ovu izložbu ozbiljno i skladno opremljen. Korice su urađene u zelenkastosivom tonu, a na naslovnici je u rasteru bogat svjetosivi buket ruža koji je preuzet s detalja vratnica sakristijskog ormara u kapeli sv. Jurja u Purgu Lepoglavskoj. S petnaest vrlo uspješno reproduciranih fotografija u boji i sedam crno-bijelih, postignuta je ravnoteža između pisanog i slikovnog materijala, što katalog čini dovoljno informativnim a ujedno i odmjereno ilustriranim. Na kraju kataloga su dvadeset i dvije kataloške jedinice djela koja su bila izložena u novootvorenoj galeriji "Ivan Ranger" u Lepoglavi.

Likovno oblikovanje kataloga radio je Zlatko Mošmondor, a grafičku pripremu i tisak Grafoprom iz Lepoglave. Ovaj katalog nije imao samo ulogu vodiča po izložbi nego je njegova vrijednost i u tome što nam, kako je rekao u predgovoru akademik Andre Mohorović, "inaugurira potrebu razmatranja povezanosti kontinentalnog i istarskog dijela Hrvatske u životnoj djelatnosti pavlina... i otvara novu perspektivu u sagledavanju kompozicijskog sadržaja izloženog izbora".